

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-9156.111.3.20-29>
УДК 343.143+ 342.722

Богініч І. О., кандидат технічних наук, доцент кафедри оперативно-технічних заходів Національної академії Служби безпеки України (м. Київ, Україна)

e-mail: s25101047@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7285-7458>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНОЇ СЛІДЧОЇ (РОЗШУКОВОЇ) ДІЇ ЩОДО ОБСТЕЖЕННЯ ЖИТЛА ТА ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ

Стаття присвячена дослідженню правових засад забезпечення конституційних прав людини і громадянина під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НС(Р)Д) щодо обстеження житла чи іншого володіння особи в межах кримінального провадження. Метою є дослідження стану правового регулювання цього виду НС(Р)Д, визначення проблем дотримання конституційних гарантій, зокрема права на недоторканність житла, та розробка пропозицій щодо вдосконалення механізмів правового захисту. Методологія роботи базується на аналізі норм Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), практики Верховного Суду й рішень Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Використано методи системного аналізу, порівняльного правознавства й узагальнення судової практики. Наукові результати вказують на те, що чинне законодавство України встановлює процесуальні гарантії для захисту прав особи під час проведення НС(Р)Д, зокрема вимогу судового дозволу та прокурорського нагляду, однак формальний підхід до обґрунтування клопотань і недостатня конкретизація підстав для обстеження житла призводять до ризиків порушення права на приватність. Практика Верховного Суду України підтверджує необхідність чіткого обґрунтування втручання в приватне життя для забезпечення допустимості доказів. Запропоновано внести зміни до КПК України, зокрема щодо встановлення мінімальних стандартів доказування та граничних строків повідомлення особи про проведення щодо неї НС(Р)Д. Також акцентовано увагу на потребі впровадження міжнародних стандартів пропорційності втручання, сформульованих ЄСПЛ. Практична цінність дослідження полягає в розробленні рекомендацій для вдосконалення законодавства та судової практики, що сприятиме підвищенню ефективності захисту конституційних прав у кримінальному процесі. Запропоновані зміни можуть бути використані для посилення судового контролю та прокурорського нагляду за НС(Р)Д. Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі проблем правового регулювання НС(Р)Д щодо обстеження житла з урахуванням міжнародних стандартів і практики ЄСПЛ. Обґрунтовано запровадження електронного реєстру НС(Р)Д для підвищення прозорості й контролю.

Ключові слова: негласне отримання інформації, обстеження житла, конституційні права, оперативно-розшукова діяльність, кримінальне провадження, процесуальні гарантії.

Постановка проблеми. У системі кримінального процесуального права України вагоме значення належить інституту НС(Р)Д, які, хоч і мають процесуальний характер, водночас суттєво зачіпають фундаментальні права і свободи людини, гарантовані Конституцією та міжнародними договорами. Однією з найбільш чутливих у правовому й етичному аспекті форм НС(Р)Д є обстеження житла чи іншого володіння особи, яке безпосередньо посягає на право людини на приватність і недоторканність житла. У зв'язку з цим, забезпечення конституційних гарантій і дотримання законодавчо визначених процедур при реалізації такого заходу є засадничою умовою легітимності й допустимості отриманих доказів у кримінальному процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У межах дослідження окреслюємо, що низка аспектів, пов'язаних із правовим регулюванням, процедурною коректністю й практичним застосуванням НС(Р)Д, зокрема в частині підготовки, проведення таких заходів і використання отриманих у їх результаті матеріалів у кримінальному процесі, протягом тривалого часу залишаються предметом активного обговорення як у правничому середовищі, так і в науковій спільноті. Ці питання викликали стійкий інтерес серед вітчизняних науковців, серед яких варто виокремити праці таких фахівців, як А. Коваль [1], В. Колесник, К. Ламах [2], О. Маленко [3], К. Мирошніченко, А. Погорєлова [4], В. Пчолкін, О. Федосова [5], С. Тарасюк [6]. Водночас, незважаючи на значний науковий доробок, що стосується загальних проблем реалізації негласних заходів, певні аспекти залишаються недостатньо розкритими, зокрема це питання правомірного використання результатів такої процесуальної діяльності в доказуванні в кримінальному провадженні. Саме ці проблемні площини потребують подальшої наукової розробки в контексті пошуку ефективного балансу між завданнями кримінального переслідування та забезпеченням верховенства права.

Формулювання цілей. Мета статті – дослідити правові засади забезпечення конституційних прав людини і громадянина під час проведення НС(Р)Д та обґрунтувати напрями вдосконалення механізмів правового захисту в умовах кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу. Право на недоторканність житла належить до категорії основоположних прав і свобод людини, які визнані Конституцією України. Відповідно до статті 30 Конституції України, «кожному гарантується недоторканність житла. Не допускається проникнення до житла чи іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду». Проведення НС(Р)Д щодо житла повинно ґрунтуватися передусім на принципі законності, закріпленому як у Конституції України, так і в КПК України. Згідно зі статтею 8 Конституції України, в Україні визнається й діє принцип верховенства права, що вимагає, щоб усі дії органів державної влади, зокрема й слідчих органів, були не лише формально законними, а й відповідали духу права [7]. У свою чергу, стаття 9 КПК України зобов'язує слідчого, прокурора й суд дотримуватися вимог законодавства в кожному кримінальному провадженні. КПК України чітко встановлює обмеження щодо застосування НС(Р)Д: вони можуть здійснюватися лише в кримінальних провадженнях щодо тяжких або особливо тяжких злочинів, а також лише у випадках, коли іншим шляхом отримати інформацію неможливо (КПК України, стаття 246). Зазначене положення передбачає як негативні (безпідставно), так і позитивні можливості держави втручатися у сферу приватного життя й забезпечувати дієві правові механізми для захисту цього права [8].

Під житлом розуміється будь-яке приміщення, призначене та придатне для постійного або тимчасового проживання особи, включаючи його складові частини. Інше володіння особи – це об'єкти, які належать особі або перебувають у її користуванні й де вона може зберігати речі або цінності, наприклад, земельні ділянки, гаражі, сараї та інші господарські будівлі (п. 2 стаття 233 КПК України [8], п. 11 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 28.03.2008 № 2 [9]). До житла належать не лише квартири та приватні будинки, а й будь-які інші приміщення, де людина проживає, навіть якщо це тимчасове місце перебування, наприклад, номер у готелі або дачний будинок. Подібно до житлового фонду, інше володіння особи також охороняється національним законодавством від незаконного проникнення або втручання. Тобто законодавство України визнає не лише житло як постійне місце проживання особи

об'єктом правового захисту, а й інші форми володіння: тимчасове житло, транспортні засоби, нежитлові приміщення, якими особа фактично користується. Відповідно до статті 267 КПК України, обстеженню підлягають «публічно недоступні місця, житло чи інше володіння особи», що означає розширене тлумачення об'єкта НС(Р)Д [8]. Згідно з практикою Верховного Суду України, право на захист недоторканності поширюється навіть на володіння, якими особа користується тимчасово, наприклад, готельні номери або службові кабінети (Постанова Верховного Суду України від 18.07.2023 у справі № 192/1350/19) [10]. Водночас концепція «житла» може бути ширшою та включати комерційні приміщення, якщо вони використовуються для професійної діяльності або є місцем, де особа відчуває себе як «вдома» за Українською гельсінською спілкою з прав людини.

Поняття НС(Р)Д врегульоване статтею 246 КПК України, відповідно до якої зазначені дії проводяться виключно з метою отримання доказової інформації в межах кримінального провадження щодо тяжких або особливо тяжких злочинів і лише на підставі відповідної ухвали слідчого судді. У главі 21 КПК України визначено різні види НС(Р)Д, класифіковані за об'єктом впливу, способом реалізації та метою: контроль за вчиненням злочину, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж (електронних комунікацій і споруд, призначених для надання електронних комунікаційних послуг), спостереження, обстеження житла чи іншого володіння особи й інші форми негласного отримання інформації [8].

Зазначені дії мають комбіновану юридичну природу, адже вони поєднують елементи оперативно-розшукової діяльності, зокрема використання *спеціальних технічних засобів* для збирання відомостей, із процесуальними нормами кримінального провадження, з метою формування належної доказової бази. Окремо виділяються категорії НС(Р)Д, які порушують таємницю приватного спілкування (статті 258–266 КПК України), обмежують фізичну недоторканність особи (зокрема обстеження житла, проникнення до приміщень) або пов'язані зі збиранням зразків для експертного дослідження (статті 268–274 КПК України) [8].

Фокусує на собі увагу НС(Р)Д у формі обстеження житла або іншого володіння особи, яке, відповідно до статті 267 КПК України, допускається виключно в разі обґрунтованої потреби й за наявності судового дозволу. Такий захід застосовується в ситуаціях, коли необхідно здобути інформацію, що має суттєве значення для розслідування, наприклад, у межах контррозвідувальної діяльності або для виявлення ознак прихованого злочину. Реалізація обстеження передбачає подання клопотання до суду, отримання ухвали з визначенням меж дозволених дій, проведення самого заходу уповноваженим суб'єктом під процесуальним керівництвом прокурора, а також обов'язкове документування результатів і подальше інформування особи про факт обстеження, якщо це не загрожує безпеці або збереженню оперативних методів [11]. Варто наголосити, що негласне обстеження принципово відрізняється від обшуку: останній здійснюється відкрито з обов'язковою присутністю понятих або із застосуванням технічних засобів відеофіксації, тоді як обстеження в рамках НС(Р)Д є цілковито прихованим і реалізується з використанням *спеціальних технічних засобів* отримання інформації, що підвищує ризик порушення конституційних прав і свобод громадян.

Базовим елементом захисту прав людини при проведенні таких дій є судовий контроль, передбачений як Конституцією (стаття 30), так і нормами КПК України (стаття 267). Порушення цього принципу автоматично робить отриману інформацію недопустимою як доказ (стаття 87 КПК України). Додаткові гарантії включають обов'язкове протоколювання всіх етапів реалізації заходу (стаття 252 КПК Укра-

їни), захист конфіденційної інформації (статті 7, 10 Закону України «Про інформацію») [12], процесуальний нагляд з боку органів прокуратури (статті 7, 17 Закону України «Про прокуратуру») [13] та обов'язкове інформування особи про здійснене втручання після завершення НС(Р)Д, за винятком ситуацій, коли таке повідомлення загрожує життю людей або розкриттю методів оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності.

У практичній площині реалізації НС(Р)Д у формі обстеження житла виникає низка проблем, що знижують ефективність правових гарантій і порушують баланс між інтересами кримінального провадження й правами людини. Зокрема, досить поширеним є формальний підхід органів досудового розслідування до складання клопотань: замість конкретного обґрунтування потреби у втручанні в приватне життя особи, використовуються стандартні формулювання без належної аргументації або фактичних даних, які б свідчили про неминучу необхідність такого заходу.

Крім того, фіксуються затримки в повідомленні особи про факт проведення НС(Р)Д, що фактично позбавляє її можливості оперативно реалізувати право на оскарження. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах, коли обстеження житла проводиться із застосуванням *спеціальних технічних засобів*, що дають змогу здійснювати негласне отримання інформації, наприклад, шляхом установлення відеоспостереження, аудіофіксації або прихованих сенсорів. У таких випадках без належного судового контролю зростає ризик зловживань і самоправного вторгнення в особистий простір громадян [14]. У справі № 192/1350/19 Верховний Суд України визнав, що проведення обстеження без належної правової підстави є порушенням прав особи, зауваживши, що навіть наявність судової ухвали не скасовує обов'язку прокурора надати переконливі докази доцільності й пропорційності заходу. Це положення має особливе значення, оскільки НС(Р)Д, зокрема в частині обстеження житла, поєднує елементи кримінального процесуального доказування й оперативно-розшукової діяльності, що вимагає підвищеної обережності й суворого дотримання процедурних норм. Право особи на правову допомогу, як гарантія дотримання її конституційних прав під час реалізації НС(Р)Д, є абсолютним відповідно до статті 59 Конституції України; воно не підлягає обмеженню навіть у період воєнного чи надзвичайного стану. Особа має право бути поінформованою про втручання в її житловий простір або приватне життя після завершення дії відповідного заходу (стаття 253 КПК України), а також ініціювати залучення адвоката для захисту своїх прав і подання скарги до суду щодо правомірності таких дій [15].

У межах кримінального провадження контроль за законністю й обґрунтованістю проведення НС(Р)Д здійснює інститут слідчого судді. Останній зобов'язаний перевірити не лише формальну відповідність клопотання вимогам закону, а і його змістову доцільність і наявність фактичних підстав, які виправдовують втручання в особисте життя особи та застосування спеціальних заходів негласного отримання інформації. Це особливо важливо в умовах, коли НС(Р)Д проводяться на перетині кримінального провадження й контррозвідувальної діяльності, наприклад, у справах про державну зраду, тероризм або організовану злочинність. Водночас універсальна гарантія права на судовий захист, закріплена в статті 55 Конституції України, процесуально втілена в положеннях КПК України (статті 206, 247), де передбачено можливість оскарження дій, рішень і бездіяльності суб'єктів розслідування, включаючи дії в межах НС(Р)Д [8].

Належний судовий контроль за проведенням НС(Р)Д, пов'язаного з обстеженням житла, є «наріжним каменем» у системі правових гарантій. Відповідно до статті 267 КПК України, будь-яке обстеження житла чи іншого володіння особи

може проводитися лише на підставі ухвали слідчого судді, яка має бути мотивованою, вмотивованою та конкретизованою щодо обсягу дозволених дій. Однак ефективність судового контролю значною мірою залежить від якості поданих матеріалів, а також від реальної незалежності суду. У практиці Верховного Суду фіксувалися випадки, коли суди надавали дозволи на обстеження житла на підставі поверхнево сформульованих клопотань, без достатнього аналізу співмірності втручання (Постанова Верховного Суду України від 18.07.2023 у справі № 192/1350/19) [10].

Прокурорський нагляд є додатковим інструментом забезпечення законності під час реалізації НС(Р)Д. Закон України «Про прокуратуру» (стаття 17) покладає на органи прокуратури функцію нагляду за додержанням прав і свобод громадян у сфері кримінального провадження, зокрема при проведенні процесуальних дій, які мають ознаки втручання у приватне життя [13]. До функцій прокурора входить не лише погодження клопотання про проведення НС(Р)Д, а й контроль за дотриманням умов і меж ухваленого судового рішення, перевірка законності отриманих результатів, їх допустимості як доказів, а також реагування на випадки порушення процесуальних прав учасників провадження [16].

Одним із найпоширеніших недоліків чинної редакції КПК України є нечіткість формулювань щодо підстав для звернення з клопотанням про дозвіл на проведення обстеження житла або іншого володіння особи. Стаття 267 КПК України передбачає необхідність наявності «обґрунтованої підозри» й «неможливості отримати відомості іншим шляхом», однак закон не містить вичерпного переліку чи мінімальних вимог до обсягу доказів, які повинні супроводжувати відповідне клопотання. Ці процеси формують ситуації, коли ухвали суду видаються на підставі шаблонних, поверхнево мотивованих клопотань, що суперечить принципу законності й пропорційності втручання у приватне життя особи.

Для усунення зазначеного ризику пропонується внести до КПК України зміни, які б передбачали мінімальні стандарти доказування, наприклад, обов'язкову наявність аудіо – або відеофіксації, свідчень, експертних висновків або матеріалів оперативно-розшукової діяльності, що підтверджують потребу у проведенні НС(Р)Д щодо житла. Додатково доцільно закріпити норму про обмеження в часі та просторі, яке має бути чітко зазначене в ухвалі слідчого судді, аби не допустити проведення заходів за межами дозволеного (статті 234 КПК України аналогічно вже містить подібні положення для обшуку, які можуть бути адаптовані до НС(Р)Д) [8].

Щодо процедури повідомлення особи про проведення НС(Р)Д, то нині вона має декларативний характер: КПК України вимагає повідомити особу, однак допускає численні винятки без конкретних строків або критеріїв відтермінування (статті 253 КПК України). Пропонується встановити граничний строк у 30 календарних днів після завершення досудового розслідування або ухвалення обвинувального акта, протягом якого особа має бути повідомлена про втручання, якщо немає обґрунтованої ухвали суду про продовження таємниці. Окреслена зміна створить прецедент, коли громадянин скористається правом на правову допомогу (статті 59 Конституції України) і за необхідності може оскаржити дії правоохоронних органів.

Іншим стратегічним напрямом удосконалення українського законодавства у сфері НС(Р)Д є повноцінне впровадження міжнародних стандартів, зокрема критеріїв, розроблених ЄСПЛ, щодо допустимості втручання в приватне життя. У рішенні у справі «Zubkov v. Ukraine case» (2017 рік) ЄСПЛ наголосив, що кожне втручання в житло особи має відповідати трьом критеріям: бути передбаченим законом, мати легітимну мету й бути необхідним у демократичному суспільстві [15, с. 78–79]. На

рівні законодавства доцільним було б включити до КПК України окрему норму, яка б зобов'язувала слідчого суддю в процесі розгляду клопотання про дозвіл на НС(Р)Д оцінювати не лише формальні ознаки правомірності, а й критерій «необхідності в демократичному суспільстві», посилаючись при цьому на практику ЄСПЛ (статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). Така практика сформує умови для підвищення рівня юридичної обґрунтованості судових рішень, а також допоможе забезпечити відповідність української системи правосуддя міжнародним зобов'язанням України у сфері захисту й дотримання прав людини. Водночас, як свідчить практика, судовий контроль над НС(Р)Д в Україні часто виконується формально: слідчі судді не завжди ретельно аналізують обґрунтованість клопотань, а ухвали іноді видаються в стислі строки без належного дослідження доказової бази [17]. Для усунення зазначеного недоліку необхідно запровадити системні інструменти підтримки суддівської незалежності, а саме:

- обов'язкову участь захисника або представника адвокатури на стадії розгляду клопотання, принаймні в закритому режимі з правом висловити позицію;
- формування єдиного реєстру НС(Р)Д з обмеженим доступом для Вищої ради правосуддя, яка б здійснювала аналітичний моніторинг дотримання принципу змагальності й балансу в рішеннях судів.

Додатково варто передбачити персональну відповідальність слідчого судді в разі встановлення фактів, коли дозвіл на НС(Р)Д видавався без належного аналізу наявних доказів або за наявності ознак упередженості. Це можливо реалізувати шляхом унесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо спеціального аудиту судових рішень у сфері НС(Р)Д. Суттєвим інституційним недоліком чинної практики є відсутність прозорої й уніфікованої системи електронного обліку НС(Р)Д. Станом на 2024 рік жодна централізована база даних не акумулює інформацію про кількість, обсяг, територіальний розподіл, тривалість і суб'єктів проведення обстежень житла або інших форм втручання, що унеможливує ефективний моніторинг і громадський контроль [3; 15]. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом створення захищеного цифрового реєстру НС(Р)Д, доступ до якого матимуть лише суди, Офіс Генерального прокурора й Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. У межах реєстру кожен дозвіл суду повинен супроводжуватися унікальним ідентифікатором, датою ухвалення, строками дії дозволу, метою проведення заходу, обсягом втручання та виконавцями. Додатково доцільно передбачити обов'язок щоквартального аудиту відповідних дій на рівні місцевих прокуратур з обов'язковим складанням висновку, який надсилається вищим органам прокуратури й Вищій раді правосуддя. Сьогодні необхідно врегулювати й питання зберігання аудіо – та відеоматеріалів, тобто інформації, доказів, отриманих у ході НС(Р)Д. Із цією метою під час роботи з відповідними паперовими й електронними матеріалами, документами, згідно з Порядком організації та забезпечення режиму секретності в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 18.12.2013 № 939, має бути дотримано режиму державної таємниці. Тому в умовах розбудови електронного судочинства необхідно забезпечити дотримання вимог цифрової безпеки й недопущення несанкціонованого доступу до даних [17].

Перспективні напрями досліджень полягають насамперед у поглибленому вивченні механізмів імплементації міжнародних стандартів захисту приватності, сформульованих у практиці ЄСПЛ, у національне кримінальне процесуальне законодавство та правозастосовну діяльність. Доцільним є дослідження ефективності впровадження електронного реєстру НС(Р)Д, що згодом забезпечить належний контроль, прозорість

та уніфікованість обліку таких заходів. Також перспективним є комплексне вивчення практики судового контролю й прокурорського нагляду з метою вироблення мінімальних стандартів доказування, які б гарантували баланс між інтересами кримінального провадження та непорушністю конституційних прав особи.

Висновки. У ході дослідження автор установив, що НС(Р)Д, хоча й мають процесуальний статус, разом із тим можуть суттєво порушувати фундаментальні права людини, зокрема право на недоторканність житла, приватність і захист від довільного втручання з боку держави. Також проаналізовано правове регулювання цих дій у контексті положень Конституції України, КПК України, а також практики Верховного Суду України та ЄСПЛ. Отже, незважаючи на чинні умови воєнного стану, правоохоронним органам, прокуратурі й суду важливо забезпечувати дотримання прав людини й основоположних свобод, законності в ході проведення НС(Р)Д та використання її результатів.

Під час проведення дослідження процедур, передбачених КПК України, що стосуються оформлення клопотань слідчого про дозвіл на обстеження житла, підстав для надання такого дозволу, обов'язків прокурора щодо контролю за дотриманням прав громадян, порядку повідомлення осіб про проведення НС(Р)Д для виявлення, припинення й розкриття кримінальних правопорушень, а також фіксації результатів таких дій, з'ясовано, що більшість передбачених гарантій мають формальний або декларативний характер, який створює ризики порушення принципу верховенства права та зловживань з боку правоохоронних органів.

З урахуванням результатів дослідження пропонуємо подальше вдосконалення правового регулювання процедури надання дозволів на проведення негласних слідчих дій. Зокрема, рекомендуємо встановити мінімальні стандарти доказування, чітко визначити часові й просторові межі дозволу, передбачити обов'язкову участь адвоката під час розгляду клопотання слідчого суддею, а також увести персональну відповідальність суддів за ухвалення необґрунтованих рішень. У перспективі також необхідно створити централізований захищений електронний реєстр негласних слідчих дій, доступ до якого мають обмежене коло суб'єктів: суд, прокуратура й Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Це забезпечить ефективний контроль за дотриманням прав громадян, який передбачатиме встановлення відповідальності держави за протиправну діяльність організацій та осіб, офіційно не підконтрольних їй, однак фактично контрольованих нею, що, у свою чергу, сприятиме чіткої прозорості й підзвітності правоохоронної діяльності.

Надалі необхідно внести зміни до чинної редакції КПК України, які передбачатимуть обов'язкове повідомлення особи про проведення НС(Р)Д у чітко встановлені строки в разі відсутності ухвалення про збереження таємниці під час розслідування кримінальних правопорушень.

Використані джерела:

1. Коваль А. А. Теоретичні основи забезпечення прав людини під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2020. Т. 31 (70). ч. 3. № 2. С. 94–103. DOI: 10.32838/2707-0581/2020.2-3/15.
2. Колесник В. А., Ламах К. Т. Питання дотримання прав особи при використанні результатів негласних слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. Вип. 86. Ч. 5. С. 80–86. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.86.5.11.
3. Маленко О. В. Продовження дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій в корупційних кримінальних провадженнях: проблеми теорії і практики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2024. № 68. С. 108–115. DOI: 10.32782/2307-1745.2024.68.22.

4. Мирошніченко К., Погорелова А. Окремі аспекти проведення негласних слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 143–149. DOI: 10.32782/2524-0374/2023-4/143.
5. Пчолкін В., Федосова О. Завдання та напрями застосування негласних слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану. *Юридичний вісник*. 2025. № 1. С. 108–115. DOI: 10.32782/yuv.v1.2025.14.
6. Тарасюк С. М. Теоретичні та практичні проблеми забезпечення конституційних прав особи при проведенні в її житлі чи іншому володінні слідчих (розшукових) дій. Київ : 7 БЦ, 2021. 228 с.
7. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 14.07.2025).
8. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17> (дата звернення: 14.07.2025).
9. Македон В. В., Маковецька А. О. Інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах ринкової нестабільності. *Інтернаука. Серія «Економічні науки»*. 2023. № 12. UR : <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-12-9477> (дата звернення: 14.07.2025).
10. Постанова Верховного Суду України від 18 липня 2023 року у справі № 192/1350/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112315733> (дата звернення: 14.07.2025).
11. Криворучко Д. В., Туманянц А. Р. Зловживання правом під час досудового розслідування у кримінальному провадженні : монографія. Одеса : Юридика, 2023. 280 с.
12. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2657-12> (дата звернення: 14.07.2025).
13. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1697-18> (дата звернення: 14.07.2025).
14. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. 2 видання, електронне. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 03 травня 2022 року. 80 с.
15. Журавель В. А. Загальна теорія криміналістики: генеза та сучасний стан : монографія. Харків : Право, 2021. 448 с.
16. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України від 14 квітня 2022 року № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2201-20> (дата звернення: 14.07.2025).
17. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 року № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0114900-12> (дата звернення: 14.07.2025).

References:

1. Koval, A. A. (2020). Teoretychni osnovy zabezpechennia prav liudyny pid chas provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Theoretical foundations for ensuring human rights during covert investigative (search) actions]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Yurydychni nauky*, 31(70), Ch. 3(2), 94–103. <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.2-3/15> [in Ukrainian].
2. Kolesnyk, V. A., & Lamakh, K. T. (2024). Pytannia dotrymannia prav osoby pry vykorystanni rezultativ nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii [Issues of compliance with human rights when using the results of covert investigative (search) actions]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriia: Pravo*, 86(5), 80–86. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.5.11> [in Ukrainian].
3. Malenko, O. V. (2024). Prodovzhennia dozvolu na provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii v koruptsiinykh kryminalnykh provadzhenniakh: problemy teorii i praktyky [Extension of permission to conduct covert investigative (search) actions in corruption criminal proceedings: theoretical and practical problems]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Yurysprudentsiia*, 68, 108–115. <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2024.68.22> [in Ukrainian].

4. Myroshnychenko, K., & Pohorielova, A. (2023). Okremi aspekty provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii v umovakh voiennoho stanu [Certain aspects of conducting covert investigative (search) actions under martial law]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 4, 143–149. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/143> [in Ukrainian].
5. Pcholkin, V., & Fedosova, O. (2025). Zavdannia ta napriamy zastosuvannia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii v umovakh voiennoho stanu [Tasks and directions of covert investigative (search) actions under martial law]. *Yurydychnyi visnyk*, 1, 108–115. <https://doi.org/10.32782/yuv.v1.2025.14> [in Ukrainian].
6. Tarasiuk, S. M. (2021). *Teoretychni ta praktychni problemy zabezpechennia konstytutsiinykh prav osoby pry provedenni v yii zhyttli chy inshomu volodinni slidchykh (rozshukovykh) dii* [Theoretical and practical problems of ensuring constitutional rights of a person during investigative (search) actions in their dwelling or other property]. Kyiv : 7 BC. 228 p. [in Ukrainian].
7. Verkhovna Rada of Ukraine. (1996, June 28). Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (accessed on July 14, 2025).
8. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012, April 13). Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. Zakon Ukrainy № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine. Law № 4651-VI]. <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17> (accessed on July 14, 2025).
9. Makedon, V. V., & Makovetska, A. O. (2023). Informatsiine zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv v umovakh rynkovoi nestabilnosti [Information support for enterprise economic security in conditions of market instability]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal "Internauka". Seriya : "Ekonomichni nauky"*, 12. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-12-9477> [in Ukrainian].
10. Verkhovnyi Sud Ukrainy. (2023, July 18). Postanova u spravi № 192/1350/19 [Ruling of the Supreme Court of Ukraine in case № 192/1350/19]. Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen [Unified State Register of Court Decisions]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112315733> (accessed on July 14, 2025).
11. Kryvoruchko, D. V., & Tumanians, A. R. (2023). *Zlovzhyvannia pravom pid chas dosudovoho rozsliduvannia u kryminalnomu provadzhenni: monohrafiia* [Abuse of rights during pre-trial investigation in criminal proceedings: monograph]. Odesa: Vydavnytstvo "Yurydyka". 280 p. [in Ukrainian].
12. Verkhovna Rada of Ukraine. (1992, October 2). Zakon Ukrainy "Pro informatsiiu" № 2657-XII [Law of Ukraine "On Information" № 2657-XII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2657-12> (accessed on July 14, 2025).
13. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014, October 14). Zakon Ukrainy "Pro prokuraturu" № 1697-VII [Law of Ukraine "On the Prosecutor's Office" № 1697-VII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1697-18> (accessed on July 14, 2025).
14. Hloviuk, I., Drozdov, O., Teteriatnyk, H., Fomina, T., Rohalska, V., & Zavtur, V. (2022). Osoblyvyi rezhym dosudovoho rozsliduvannia, sudovoho rozghliadu v umovakh voiennoho stanu: nauko-vo-praktychnyi komentar Rozdilu IX-1 Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy [Special regime of pre-trial investigation and court proceedings under martial law: Scientific and practical commentary on Section IX-1 of the Criminal Procedure Code of Ukraine]. Electronic edition. Dnipro-Lviv-Odesa-Kharkiv. Updated as of May 3, 2022. 80 p. [in Ukrainian].
15. Zhuravel, V. A. (2021). *Zahalna teoriia kryminalistyky : heneza ta suchasnyi stan: monohrafiia* [General theory of criminalistics: genesis and current state: monograph]. Kharkiv : Pravo. 448 p. [in Ukrainian].
16. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022, April 14). Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia poriadku zdiisnennia kryminalnoho provadzhennia v umovakh voiennoho stanu: Zakon № 2201-IX [On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine to Improve Criminal Proceedings under Martial Law: Law № 2201-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2201-20> (accessed on July 14, 2025).
17. Heneralna prokuratura Ukrainy, Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy, Sluzhba bezpeky Ukrainy, Administratsiia Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, Ministerstvo finansiv Ukrainy, Ministerstvo yustytzii Ukrainy. (2012, November 16). Pro zatverdzhennia Instruksii pro orhanizatsiiu provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii ta vykorystannia yikh rezultatuv u kryminalnomu provadzhenni: Nakaz № 114/1042/516/1199/936/1687/5 [On Approval of the Instruction on Conducting Covert Investigative Actions and Using Their Results in Criminal Proceedings: Order № 114/1042/516/1199/936/1687/5]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0114900-12> (accessed on July 14, 2025).

Стаття надійшла до редколегії 25.07.2025
Стаття рекомендована до друку 19.08.2025
Опублікована 12.11.2025

Boginich I., *Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Operational and Technical Measures, National Academy of Security Service of Ukraine (Kyiv, Ukraine)*

ENSURING CONSTITUTIONAL RIGHTS OF INDIVIDUALS AND CITIZENS DURING THE CONDUCT OF COVERT INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTION REGARDING THE EXAMINATION OF A PERSON'S DWELLING AND OTHER PROPERTY

The article is devoted to the study of the legal foundations for ensuring the constitutional rights of individuals during the conduct of covert investigative (search) action (CISA) concerning the inspection of dwellings or other possessions within the framework of criminal proceedings. The aim of the research is to examine the legal regulation this type of CISA, identify problems related to the observance of constitutional guarantees particularly the right to inviolability of the home – and to develop proposals for improving legal protection mechanisms. The research methodology is based on the analysis of the norms of the Constitution of Ukraine, the Criminal Procedure Code of Ukraine, the practice of the Supreme Court, and the case law of the European Court of Human Rights (ECHR). Methods of systemic analysis, comparative legal analysis, and generalization of judicial practice are applied. The scientific findings indicate that current Ukrainian legislation establishes procedural safeguards for protecting individual rights during the conducting of CISA, including the requirement of judicial authorization and prosecutorial oversight. However, a formalistic approach to substantiating motions and the lack of clear criteria for authorizing inspections of dwellings lead to a risk of violating the right to privacy. The practice of the Supreme Court of Ukraine confirms the necessity of thoroughly justifying any interference in private life to ensure the admissibility of obtained evidence. The article proposes amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine, particularly the introduction of minimum evidentiary standards and time limits for notifying individuals about the conducting of CISA against her. The need for the implementation of international standards on the proportionality of interference, as articulated by the European Court of Human Rights (ECHR), is also emphasized. The practical value of the study lies in the development of recommendations for improving legislation and judicial practice, which would enhance the effectiveness of constitutional rights protection in criminal proceedings. The proposed changes may serve to strengthen judicial control and prosecutorial oversight over the use of CISA. The scientific novelty of the research consists in the comprehensive analysis of the legal regulation problems of CISA involving the inspection of dwellings, taking into account international standards and the case law of the ECHR. For the first time, the introduction of an electronic register of CISA is proposed to increase transparency and control.

Keywords: secret information gathering, home inspection, constitutional rights, operational and investigative activities, criminal proceedings, procedural guarantees.